

UN EȘANTION REPREZENTATIV

SAM de George Mihail-Zamfirescu ●
TEATRUL NAȚIONAL DIN CLUJ ●
Data premierei: 15 septembrie 1933
● Regia: Tudor Chirilă ● Scenografia: Horațiu Mihaiu ● Muzica: Marius Marchiș ● Distribuția: Marius Bodochi (Sam), Miriam Cuibus (Femeia în roșu), Ileana Negru (Femeia în alb), Dorin Andone (Ținărul), Ion Marian (Bărbatul), Mariana Popovici (Femeia).

Sam e o lucrare cu un destin accidentat, scrisă în 1927-28, a fost reprezentată pe scenă abia în 1971, deși cu peste 40 de ani în urmă se aflase în repertoriul Naționalului bucureștean, de unde dispăruse în faza de repetiții generale, autoritățile culturale ale vremii suspectând-o de conținut subversiv. Citirea ei în cenaclul „Sburătorul” trezise reacții foarte favorabile. Despre ea și despre alte două piese ale autorului, ulterioare **Domnișoarei Nastasia**, Eugen Lovinescu credea că „purced (...) dintr-o inspirație pur literară, fără punct de sprijin în realitate și cu atât mai puțin în mahala, ci dintr-o ideologie și din anumite concepții sociale, fără localizare, ci cu o acțiune petrecută aici sau aiurea, (...) la Moscova, Berlin sau Paris, cu eroi reprezentând mai mult simboluri decât ființe tangibile, piese fructificate de fantezia poetică, interesante, pitorești, lăudabile prin spiritul de înnoire și de sincronizare cu teatrul de avangardă”. (Acestea și multe alte informații se găsesc și în caietul-program, exemplar conceput și realizat de secretarul literar al Naționalului din Cluj, Justin Ceuca.) Pe de altă parte, citindu-l în treacăt pe G.M. Zamfirescu pentru **Domnișoara Nastasia**, într-un scurt capitol despre teatrul din „Momentul 1932”, G. Călinescu, în *Istoria...* sa, tranșează net: „Alte încercări nu par a-i confirma vocația teatrală”. Unde e adevărul? Cum se întâmplă foarte adesea, pe la mijloc – cel puțin în privința scrierii în discuție. Sam este nu atât o piesă de teatru, cât un vast material, epic în esență (aluzia din text la romanul compus de protagonist și intitulat „Sam. Poveste cu mine, cu tine, cu el...”, care e și titlul complet al dramei, nu-i lipsită de semnificație), un material parcă așteptând abla să fie prelucrat în formă adecvată

scenei. Puternicele ecouri expresioniste pe care le conține – ambiția generalizatoare a istoriei unui om în luptă cu viața, cu dragostea, cu puterea, cu moartea, personajele intrupând concepte morale (Puritatea, Ipocrizia etc.), limbajul vehiculând intens abstracțiuni – și care se ciocnesc zgomotos cu secvențe tributare naturalismului dintotdeauna drag lui G.M. Zamfirescu, nesocotirea sfidătoare a unităților de loc, timp și acțiune și, nu în ultimul rând, dimensiunile mult peste cele „normale” fac din Sam o operă stranie, deconcertantă, unică, într-un fel, în literatura noastră dramatică; și captivantă prin farmecul greu definibil pe care, totuși, îl degajă. Dar fac, mai ales, din ea o compoziție deloc lesne de pus în scenă.

Pornind la această acțiune, regizorul Tudor Chirilă a cedat unui mai vechi interes al său pentru dramaturgia perioadei interbelice (el a fost și autorul unor foarte controversate montări cu **Titanic vals** de Tudor Mușatescu la Tîrgu Mureș și cu **Ivanca** de Lucian Blaga la Oradea). A cedat însă, totodată, și unei cam grăbite porniri simplificatoare, ce l-a îndemnat să procedeze la masive reduceri în text; necesare, fără îndoială, în perspectiva alcătuirii unui „scenariu” digerabil ca lungime, acestea – înfăptuite, de altfel, și aleatoriu – au compromis în bună măsură cursivitatea tramei care, oricum încilcită, devine în spectacol aproape de neînțeles, în special în partea a doua. Dincolo de asta (numai că „dincolo de asta” puțini sînt dispuși să treacă...), montarea, în sine, are eleganță și acuratețe; luminile sînt bine folosite, muzica lui Marius Marchiș (precum și fragmentele de folclor muzical aromân, culese și interpretate de Corina Iosif) creează atmosferă, scenografia lui Horațiu Mihaiu e simplă și expresivă (deși pîndită, la capitolul decor, de insuficiență).

Cel mai mult a rămas însă dator regizorul în privința lucrului cu actorii; altfel nu se explică „prestația” cu totul modestă a lui Miriam Cuibus, de pildă (abia audibilă pe lungi porțiuni de spectacol), ori evoluția superficială, „neimplicată” a lui Marius Bodochi în rolul titular. Prin comparație, ies cu fața (mai

Ileana Negru și Marius Bodochi în Sam

curată Ileana Negru și Dorin Andone. Mariana Popovici și Ion Marian (cu unele îngroșări) marchează apariții corecte, dar nimic mai mult.

Considerațiile de mai sus se referă la două reprezentații, jucate, una, la Cluj, pe „teren propriu”, și alta la București, „în deplasare” la Festivalul „Caragiale”. E aproape inutil să spun că „acasă” spectacolul arăta sensibil mai bine, observație valabilă și pentru multe alte montări, în situații asemănătoare. Este, în schimb, necesar să spun că, după părerea mea, **Sam** (vorbă ce se pronunță chiar așa, iar nu englezește, cum credea un număr de distinși oameni de teatru autohtoni) constituie un eșantion perfect reprezentativ pentru teatrul produs la noi în cursul trecutei stagiuni; ba chiar, ținînd cont de factorul proporționalitate, mult mai reprezentativ decât răzlețele „vîrfuri” cu care ne mîndrim atât. Faptul că nu ne place să vedem așa ceva într-un festival național nu înseamnă că realitatea ilustrată astfel nu există. Și nici că trebuie ignorată sau nesocotită în continuare.

ALICE GEORGESCU